

ΜΕΓΑΛΗ
ΟΡΘΟΔΟΞΗ
ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ
ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ

ΤΟΜΟΣ 6
Δαμιανός - Έκπλυση

έγινε δεκτός στον Λευκό Οίκο, στις 5 Σεπτεμβρίου 1981, από τον Πρόεδρο των ΗΠΑ Ρόναλντ Ρήγκαν, στον οποίο απένειμε και τον μεγαλύτερα του Παναγιώτη Τάφου. Τον ίδιο σταυρό απένειμε και στον Πρόεδρο της Σοβιετικής Ένωσης Μιχ. Γκορμπατσώφ. Ακόμη τίμησε με το χρυσό βραβείο Ειρήνης τον βασιλιά της Ιορδανίας Χουσεΐν, τους Ισραηλινούς πρωθυπουργούς Ραμπίν και Σιμόν Πέρες και τον Πρόεδρο των Παλαιστινίων Γιασέρ Αραφάτ.

Τιμήθηκε κατά τη διάρκεια της πατριαρχίας του με τις υψηλότερες των διακρίσεων από όλες τις Ορθόδοξες Εκκλησίες και από τα κράτη της Ιορδανίας και Παναμά. Τέλος, από τη Θεολογική Ρωσική Ακαδημία Λένινγκραντ (Αγίας Πετρούπολης) αναγορεύτηκε Επίτμος Διδάκτωρ.

Τα τελευταία έτη της πατριαρχίας του προσβλήθηκε από διαβήτη, ο οποίος επιδείνωσε σοβαρά την υγεία του. Απεβίωσε στην Ιερουσαλήμ στις 19 Δεκεμβρίου 2000. Π.Τ.Ζ.

Ο Πατριάρχης είχε ενισχύσει κατά πολύ το φιλανθρωπικό έργο της Εκκλησίας, ιδρύοντας νέα σχολεία, νηπιαγωγεία, οφθαλμοτροφεία, νοσοκομεία, ενώ με δικές του πρωτοβουλίες (εύρεση χορηγών και συνεχείς επαφές και πολλές φορές σε ασυμπρό ύψος με τους ηγέτες της περιοχής, Γιασέρ Αραφάτ, βασιλιά Χουσεΐν και Ράμπιν) ανακαίνισταν ιστορικά μοναστήρια της Αγίας Γης. Φρόντισε με πολύ κόπο να εντάξει το Πατριαρχείο σε Προγράμματα της Ε.Ε., αλλά δυστυχώς ο θάνατός του ανέκοψε την πορεία αυτή, ενώ η μακρά ασθένειά του, δεν του επέτρεψε να πραγματοποιήσει τις περιλάμπρες γιορτές του 2000 (2000 χρόνια από τη Γέννηση του Κυρίου μας Ιησού Χριστού) όπως τις είχε οραματιστεί.

Άφησε πολύ μεγάλη περιουσία στο Πατριαρχείο Ιεροσολύμων, όπως η ωραιότατη έπαυλη στη Φιλοθέη και το σπουδαίο μέγαρο στα Καμένα Βούρλα (υπάρχει ναός εντός της έκτασης αυτής), το οποίο προόριζε για Συνεδριακό Κέντρο. Επίσης, το Επισκοπείο στο Αρμάν είναι έργο του (αγορά επί της εποχής του ως μητροπολίτη Αρμάν) και πλήθος άλλα κατά τη διάρκεια της 20ετούς πατριαρχίας του. Μ.Κ.-Σ.

Βιβλιογραφία:

Ιάκωβος Καπενεκά, αρχιεπ. Διοκαιοφάρεις, «Εκλογή, Αναγνώριση και Ενθρόνιση του Μακαριωτάτου Πατριάρχου Ιεροσολύμων κ.κ. Διοδώρου του Α'», ΝΖ 73 (1981) 5-32. Κοντογιάννης, Σπ. Δημ., *Τα επί τη εκλογή του Πατριάρχου Ιεροσολύμων Διοδώρου του Α' επίσημα έγγραφα: Κανονικών και εκκλησιαστικών περιεχομένου*, Αθήνα 1982. Ιάκωβος Καπενεκά (επιμ.), *Εικοσενναετηρίς Αρχιεπιστείας του Μακαριωτάτου Πατριάρχου Ιεροσολύμων κ.κ. Διοδώρου του Α' (1962-1987)*, Ιεροσόλυμα 1988. *Ορθοδοξία 7* (2000) 561-562. Ε. 77 (2000) 954.

Διόδωρος, Μητροπολίτης.

1. Επ. Ταρσού. Ι. Βίος. Ένας από τους πλέον επιφανείς εκπροσώπους της σχολής της Αντιόχειας, θεμελιωτής της αντιοικειανής εξηγητικής μεθόδου

και συντάκτης πλήθους διατριβών όχι μόνο θεολογικού περιεχομένου αλλά και των θύραθεν επιστημών (φιλοσοφίας, κοσμολογίας, φυσιολογίας και αστρονομίας). Η γέννηση του Διοδώρου τοποθετείται στις απαρχές του αντιοικειανού οσχίματος (330), το οποίο και διήρκεσε σχεδόν μέχρι το τέλος της ζωής του. Ο εκκλησιαστικός και προσωπικός του βίος σφραγίστηκε από τους αγώνες του κατά της επικρατούσας στην περιοχή της δράσης του αρειανικής αίρεσης. Γόνος επιφανούς οικογενείας της Αντιόχειας, έλαβε στη γενετήριά του την εγκύκλιο μόρφωση και πήρε σε επαφή με τα θεολογικά γράμματα μαθητεύοντας κοντά στον Σιλουανό, μετέπειτα επίσκοπο Ταρσού και στον Ευσεβίο Εμέσης. Αργότερα, μετέβη στη φημισμένη σχολή των Αθηνών προκειμένου να λάβει ανώτερη παιδεία στη φιλοσοφία και τη ρητορική. Για να αντιληφθεί κανείς την προσωπικότητα του Διοδώρου, αρκεί να πληροφορηθεί την ισχυρή εντύπωση που προκάλεσε στον Ιουλιανό, ο οποίος από τη μια πλευρά τον επαίνει για την εξαιρετική του μόρφωση και αφέτερου τον ονειδίζει για την ασκητικότητα του και τον επικρίνει για το γεγονός ότι χρησιμοποιεί την ελληνική παιδεία ως εργαλείο καταπολέμησης της ειδωλολατρίας (Επιστολή 90Β του έτους 363).

Λίγο πριν από το 360 συνέστησε μαζί με τον Καρέριο μοναστική αδελφότητα στην περιοχή της Αντιόχειας, το περίφημο Ασκητήριο, το οποίο λειτουργούσε ως ερευνητική και κατηχητική σχολή και αναδείχθηκε σε κέντρο θεολογικού ανεφοδιασμού στον πόλεμο των ορθόδοξων κατά του αρειανισμού. Μεταξύ των μαθητών του Ασκητηρίου συγκαταλέγονται οι Θεόδωρος Μοψουεστίας και Ιωάννης Χρυσόστομος [Θεοδώρτος Κύρου, *Εκκλησιαστική Ιστορία*, V, 39, PG 82:1277. Σωζόμενος, *Εκκλησιαστική Ιστορία*, VIII, 2, 6, Sch 516,236 (PG 67:1516A)]. Στην προσπαθία του να αντιμετωπίσει την επικρατούσα στην περιοχή αρειανική προσπληυστική δράση υπήρξε ευρηματικός. Για παράδειγμα, από κοινού με τον ομήλικό του Φλαβιανό, εισήγαγε στο ελληνόφωνο ποιμνίο την αντιφωνική ψαλμωδία, την οποία χρησιμοποιούσε η συρόφωνη Εκκλησία και ήταν ευρέως διαδεδομένη στους αρειανικούς κύκλους [Θεοδώρτος Κύρου, *Εκκλησιαστική Ιστορία*, II, 24, Sch 501,448 (PG 82:1060C). Πβ. Σωκράτης, *Εκκλησιαστική Ιστορία*, VI, 3, Sch 505,294-298 (PG 67:688-692)]. Ένα από τα σημαντικότερα επιτεύγματα της αντιαιρετικής δράσης του ήταν η αναχαίτιση της διάδοσης της διδασκαλίας του Αετίου [Θεοδώρτος Κύρου, *Εκκλησιαστική Ιστορία*, II, 24 Sch 501,448 (PG 82:1060BC)].

Σε σύντομο διάστημα μετά την ίδρυση του Ασκητηρίου, χειροτονήθηκε πρεσβύτερος από τον επίσκοπο Αντιόχειας Μελέτιο (362/3). Οι αγώνες του κατά του αρειανισμού και της εθνικής θρη-

σκείας είχαν προκαλέσει έντονη δυσαρέσκεια στον Ιουλιανό. Ο διάδοχος του, Ουάλης, πήρσε ακόμη πιο σκληρή στάση. Υποχρέωσε τον Μελέτιο να απομακρυνθεί από την έδρα του και να παραμείνει εξόριστος στα Γίτσα της Μικρής Αρμενίας και καταδίωξε τον Διόδωρο, ο οποίος μη έχοντας άλλη επιλογή ακολούθησε τον Μελέτιο στον τόπο της εξορίας του (372).

Ο Διόδωρος προηγήθηκε του Μελετίου στον επαναπατρισμό από την εξορία. Όταν και ο Μελέτιος επέστρεψε στην Αντιόχεια, λόγω του θανάτου του Ουάλη (378), χειροτόνησε τον Διόδωρο επίσκοπο Ταρσού. Ο Διόδωρος, ως επίσκοπος, είχε ήδη οικοδομήσει άριστες σχέσεις με επιφανείς ιεράρχες της εποχής του. Στον τόπο της εξορίας του είχε την ευκαιρία να γνωρίσει προσωπικώς τον Βασίλειο Καισαρείας. Στο παρελθόν, ο Διόδωρος είχε αποστείλει στον μεγάλο Καπαδόκη Πατέρα και επίσης απόφοιτο της σχολής των Αθηνών δύο διατριβές του ζητώντας τη γνώμη του επί του περιεχομένου τους [Μ. Βασιλείου, *Επιστολή ΠΛΕ'*, Courtonne II, σ. 49-51. PG 32:572-573)]. Μετά την ανάρρησή του στον επισκοπικό θρόνο της Ταρσού, επισκέφθηκε την Αντιόχεια και παρέστη κατά την εκφώνηση εγκωμιαστικού λόγου του Ιωάννου του Χρυσόστομου. Ο ιερός Χρυσόστομος, σε μια αποστοφή του λόγου του, επαίνει τον παρρησιοκόμο Διόδωρο, αναφέροντας ότι «πολλάκις τής πατρίδος εξέπεσε διά την υπέρ πίστεως παρρησίαν, πολλάκις δέ και την κεφαλήν άπετημήθη διά την αψήν αιτίαν, ει και μη τη πείρα αλλά τη προθέσει» (PG 52:764).

Ο Διόδωρος ως επίσκοπος Ταρσού ήταν πάντοτε παρών στα μεγάλα γεγονότα της καθόλου Εκκλησίας (Β' Οικουμενική σύνοδος) και της επαρχίας του (συμμετείχε στην εκλογή και χειροτονία του Φλαβιανού, ο οποίος διαδέχθηκε τον Μελέτιο στον αποστολικό θρόνο του Αντιόχειας). Ο θάνατός του τοποθετείται περί το 392.

Ο Διόδωρος είχε ειρηνικά τέλη. Κοιμήθηκε απολαμβάνοντας τον σεβασμό και την αποδοχή του ορθόδοξου ποιμνίου του και μεγάλων Πατέρων της Εκκλησίας, όπως του Βασιλείου Καισαρείας, του Ιωάννη του Χρυσόστομου και του ίδιου του Μ. Θεοδοσίου (βλ. το από 30.7.381 διάταγμα, όπου η εκκλησιαστική κοινότητα με τον Διόδωρο ορίζεται ως κριτήριο ορθοδοξίας), ανυποψίαστος για την αρνητική κριτική και τον έλεγχο που θα δεχόταν μετά θάνατον. Η παράδοξη, κατά τα φαινόμενα, ανατροπή της υστεροφημίας του οφείλεται στον Θεόδωρο Μοψουεστίας και τον Νεστόριο, οι οποίοι χρησιμοποιούσαν τα έργα του Διοδώρου ως πηγή για να καταπολεμήσουν την απολιναρική αίρεση και να συνθέσουν ίδιες χριστολογικές διδασκαλίες. Με την πάροδο των ετών, τα επίμαχα χωρία της διδασκαλίας του Διοδώρου, ενσωματώθηκαν, ερμήνην του, στο corpus της νεοτριαδικής γραμ-

ματείας και τέθηκαν στο στόχαστρο των υπερασπιστών της ορθόδοξης χριστολογίας (βλ. Κύριλλος Αλεξανδρείας, *Κατά Θεοδώρου και Διοδώρου*, PG 76:1437-1457). Από την άλλη πλευρά, οι νεοτριαδικοί, οι οποίοι μετά την καταδίκη τους από την Γ' Οικουμενική σύνοδο είχαν ήδη αποβληθεί από το σώμα της Εκκλησίας και συγκροτούσαν ίδια κοινότητα, τον ημιούσαν, ως έναν από τους τρεις θεμελιωτές της διδασκαλίας τους. Τούτο είχε ως αποτέλεσμα την προσωπική μετέ θάνατον καταδίκη του Διοδώρου από τη σύνοδο της Κωνσταντινουπόλεως (499) και τις συνόδους του 508 και 509 στην Αντιόχεια. Η Ε' Οικουμενική σύνοδος, όμως, δεν τον συμπεριέλαβε στην καταδίκη των Τριών Κεφαλαίων, παρά την προβληματική σε ορισμένα σημεία χριστολογία του.

II. Έργα. Ο Διόδωρος υπήρξε πολυγλωσσώτατος και τα έργα του καλύπτουν ευρύ φάσμα από τα πεδία της χριστιανικής

Η Β' Οικουμενική Σύνοδος στην Κωνσταντινούπολη (381), Κώδικας gr. 510 (Ομιλίες Γρηγορίου Ναζιανζίνου) του 879-883, *Bibliothèque Nationale, Paris*

αλλά και της θύραθεν γραμματείας. Η θεματολογία του αφορά τις φυσικές επιστήμες, τη φιλοσοφία, τη γραμματική, την ερμηνευτική, την απολογική, την ανθρωπική και τη δογματική. Ο Σύρος Barhadbesaba (600 μ.Χ.) αναβιβάζει τα έργα του σε 80 και ο Ebedjesu (†1318) σε 60. Και οι δύο αναφέρονται αριθμητικά στο σύνολο των έργων του χωρίς περαιτέρω επεξηγήσεις και χωρίς τίτλους.

α) Ερμηνευτικά: Πρόκειται για βιβλικά υπομνήματα στα βιβλία της ΠΑ και της ΚΔ: *Ερμηνεία εις την Παλαιάν πᾶσαν*, *Γενεσιον*, *Έξοδον και έφεση*, *Ερμηνεία εις τούς Ψαλμούς*, *Ερμηνεία εις τας δ' Βασιλείας*, *Ερμηνεία εις τὰ ζητούμενα τῶν Παραλειπομένων*, *Ερμηνεία εις τὰς Παροιμίας*, *Ερμηνεία εις τὸν Έκκλησιαστήν*, *Ερμηνεία εις τὸ Ἄσμα τῶν Ἀσματων*, *Ερμηνεία εις τούς Προφήτας*, *Ερμηνεία εις τὰ δ' Εὐαγγέλια*, *Ερμηνεία εις τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων*, *Ερμηνεία εις τὴν ἔπιστολὴν Ἰωάννου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ*. Ο

